

MOHÁCS ÉS A KORSZAK PÉNZTÖRTÉNETE

TUDOMÁNYOS KONFERENCIA
A MOHÁCSI CSATA
500. ÉVFORDULÓJA TISZTELETÉRE

2026. szeptember 15.

MOHÁCS ÉS A KORSZAK PÉNZTÖRTÉNETE

TUDOMÁNYOS KONFERENCIA A MOHÁCSI CSATA
500. ÉVFORDULÓJA TISZTELETÉRE

2026. szeptember 15.

A konferencián való részvételhez regisztráció szükséges, amely az alábbi linken végezhető el:

<https://ludevent.uni-nke.hu/event/6480/>

Felelős szerkesztő: Kálnoki-Gyöngyössy Márton

Szerkesztő: Kálnoki-Gyöngyössy Márton – Nagy Balázs

Kiadja a Nemzeti Közszerológati Egyetem Ludovika Egyetemi Kiadó

A kiadásért felel: Deli Gergely rektor

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu • ludovika.hu

Nyomdai kivitelezés: Nemzeti Közszerológati Egyetem

DOI: <https://doi.org/10.36250/01380>

Borítókép: Novák Ádám felvétele

ISBN 978-963-653-378-6

ISBN 978-963-653-379-3 (pdf)

© Szerkesztők, szerzők, 2026

© A kiadó, 2026

TARTALOM

KÖSZÖNTŐ A MOHÁCS ÉS A KORSZAK PÉNZTÖRTÉNETE KONFERENCIÁHOZ	7
A KONFERENCIA VÉDNÖKE	8
A KONFERENCIA ELŐADÓI	9
A KONFERENCIA PROGRAMJA	10
AZ ELŐADÁSOK REZÜMÉI	13
A magyar királyság pénzügyei és a Fuggerek a mohácsi csata előtt Kenyeres István	13
A mohácsi csatatér és numizmatikai leletei Bertók Gábor	14
Nándorfehérvár 1521-es ostromának pénzügyi vonatkozásai CsehValentin	15
Nagybánya bányászata a Mátyás-korban Draskóczy István	17
Éremleletek a tizenöt éves háború korából a nyugat- és közép-dunántúli régiókból Gálvölgyi Orsolya	19

„Ez az ember megérdemli, hogy fiait az ő nevével hívják fel a Tórához” Szerencsés Imre alakja a magyar történelemben és a művelődéstörténetben Kálnoki-Gyöngyössy Márton	20
Erdélyi bányavárosok a pénzverés szolgálatában: Nemesércbányászat a 16. század második felében Mátyás-Rausch Petra	22
Regionális pénzhasználat a mohácsi vész idején Nagy Balázs	24
Debreceni numizmatikai érdekességek a mohácsi csata korából Novák Ádám	26
A (katonai) szállítás és járulékos költségei a mohácsi csata előtti évtizedekben Tóth Dominik	27
A KONFERENCIA TÁMOGATÓI	28
JEGYZETEK	29

KÖSZÖNTŐ

A MOHÁCS ÉS A KORSZAK PÉNZTÖRTÉNETE

KONFERENCIÁHOZ

A Nemzeti Pénzverésünk Fénykora Kutatóműhely önálló műhelykonferencia megrendezésével kíván megemlékezni a mohácsi csata 500. évfordulójáról. Előadóinkat arra kértük, hogy referátumukban mutassák be saját szakterületük pénztörténeti vonatkozásait, így a szűkebb értelemben vett numizmatika mellett pénzügyigazgatási, bányászattörténeti, régészeti és emlékezetpolitikai kérdések is a konferencia napirendjére kerülnek. Mivel Mohács évtizedének pénztörténeti folyamatai nem érthetők meg az előzmények és a következmények ismerete nélkül, az előadások viszonylag tág időkeretet fognak át, Hunyadi Mátyás (1458–1490) uralkodásától egészen a tizenöt éves háború (1591–1606) koráig.

Terveink szerint a konferencián elhangzott előadásokból jövőre tanulmánykötetet adunk ki.

A rendezvényre minden érdeklődőt szeretettel várunk!

KÁLNOKI-GYÖNGYÖSSY MÁRTON, DSc
a Nemzeti Pénzverésünk Fénykora Kutatóműhely
vezetője

A KONFERENCIA VÉDNÖKE

DELI GERGELY, DSc

rektor

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

A KONFERENCIA ELŐADÓI

BERTÓK GÁBOR (PHD)

Janus Pannonius Múzeum, Pécs, igazgató

CSEH VALENTIN (PHD)

független kutató

DRASKÓCZY ISTVÁN (DSC)

ELTE BTK Középkori Történeti Tanszék, professor emeritus

GÁLVÖLGYI ORSOLYA (MA)

Budapesti Történeti Múzeum, muzeológus

KÁLNOKI-GYÖNGYÖSSY MÁRTON (DSC)

*NKE NITK Nemzeti Pénzverésünk Fénykora Kutatóműhely,
egyetemi tanár*

KENYERES ISTVÁN (PHD)

Budapest Főváros Levéltára, főigazgató

MÁTYÁS-RAUSCH PETRA (DSC)

ELTE HTK Történettudományi Intézet, tudományos főmunkatárs

NAGY BALÁZS (PHD)

*NKE NITK Nemzeti Pénzverésünk Fénykora Kutatóműhely,
tudományos munkatárs | Ferenczy Múzeumi Centrum,
Szentendre, főmuzeológus | Astriceum Érseki Múzeum,
tudományos munkatárs*

NOVÁK ÁDÁM (PHD)

*Debreceni Egyetem, Magyarország a Középkori Európában
Kutatócsoport, tudományos munkatárs*

TÓTH DOMINIK (PHD)

*NKE NITK Történelem és Társadalom Tanszék, egyetemi
tanársegéd*

A KONFERENCIA PROGRAMJA

2026. szeptember 15.

Helyszín: Ludovika Szárnyépület – John Lukacs Társalgó
(1083 Budapest, Ludovika tér 2.)

9:00–9:15 | Köszöntő, megnyitó

Köszöntőt mond: *Deli Gergely, DSc, rektor (NKE)*
Veszelszki Ágnes, PhD, dékán (NKE NITK)
Nagy Balázs, PhD, főtitkár (Magyar Éremgyűjtők Egyesülete)

9:15–10:00 | Plenáris nyitóelőadás

Kenyeres István, PhD c. egyetemi tanár, főigazgató (Budapest Főváros Levéltára): A Magyar Királyság pénzügyei és a Fuggerek a mohácsi csata előtt

10:00–10:20 | Kérdések, hozzászólások

HADTÖRTÉNET ÉS PÉNZTÖRTÉNET

Szekcióelnök: *Nagy Balázs, PhD*

10:40–11:00

Bertók Gábor, PhD: A mohácsi csatatér és numizmatikai leletei

11:00–11:20

Cseh Valentin, PhD: Nándorfehérvár 1521-es ostromának pénzügyi vonatkozásai

11:20–11:40

Tóth Dominik, PhD: A (katonai) szállítás és járulékos költségei a mohácsi csata előtti évtizedekben

11:40–12:00 | Kérdések, hozzászólások

PÉNZTÖRTÉNET, BÁNYÁSZAT, EMLÉKEZET

Szekcióelnök: *Novák Ádám, PhD*

13:00–13:20

Draskóczy István, DSc: Nagybánya bányászata a Mátyás-korban

13:20–13:40

Mátyás-Rausch Petra, PhD: Erdélyi bányavárosok a pénzverés szolgálatában: Nemesérbányászat a 16. század második felében

13:40–14:00

Kálnoki-Gyöngyössy Márton, DSc: „Ez az ember megérdemli, hogy fiait az ő nevével hívják fel a Tórához.” Szerencsés Imre alakja a magyar történelemben és a művelődéstörténetben

14:00–14:20 | Kérdések, hozzászólások

PÉNZTÖRTÉNET ÉS NUMIZMATIKA

Szekcióelnök: *Kálnoki-Gyöngyössy Márton, DSc*

14:40–15:00

Novák Ádám, PhD: Debreceni numizmatikai érdekességek a mohácsi csata korából

15:00–15:20

Nagy Balázs, PhD: Regionális pénzhasználat a mohácsi vész idején

15:20–15:40

Gálvölgyi Orsolya, MA: Éremleletek a tizenöt éves háború korából a nyugat- és közép-dunántúli régiókból

15:40–16:00 | Kérdések, hozzászólások

ZÁRSZÓ

Kálnoki-Gyöngyössy Márton, DSc, egyetemi tanár (NKE NITK Nemzeti Pénzverésünk Fénykora Kutatóműhely)

AZ ELŐADÁSOK REZÜMÉI

A MAGYAR KIRÁLYSÁG PÉNZÜGYEI ÉS A FUGGEREK A MOHÁCSI CSATA ELŐTT

KENYERES ISTVÁN

Az előadás átfogó képet kíván nyújtani a Magyar Királyság uralkodói jövedelmeiről és kiadásairól a mohácsi csatát megelőző időszakra vonatkozóan. Szélesebb összehasonlító keretben vizsgálja a magyar királyi bevételek alakulását, és azokat az Oszmán Birodalom kincstári jövedelmeivel veti össze. A bevételi szerkezet elemzése során kiemelt figyelmet kapnak a bányakamarai és a pénzverésből származó jövedelmek, míg a kiadási oldalon az udvari és katonai költségek részletes vizsgálatára kerül sor.

A felhasznált források közül különös jelentőségű az 1523-ból fennmaradt két költségvetés-tervezet; ezek egyik legvitatottabb kérdése a *nova moneta* bevezetéséből származó kincstári haszon megítélése. Ugyancsak alapvető forráscsoportot alkotnak az 1525. és 1526. évi kincstartói számadások, amelyek jól érzékeltetik az udvari és katonai kiadások közötti feszültségeket, valamint az inflációs pénzek alkalmazásának gyakorlatát.

Az előadás legfontosabb újdonságát a szerző által a dillingeni Fugger Levéltárban feltárt, mindenekelőtt a besztecebányai rézvállalkozásra vonatkozó új számadások és egyéb iratok elemzése jelenti. E források lehetővé teszik a Fuggerek magyarországi vállalkozásának jövedelmezőségével kapcsolatos korábbi elképzelések újraértékelését, új megvilágításba helyezik a budai faktorátus banki tevékenységét, valamint a Fuggerek és a magyar uralkodó közötti hitelezési kapcsolatokat.

A MOHÁCSI CSATATÉR ÉS NUMIZMATIKAI LELETEI

BERTÓK GÁBOR

A Janus Pannonius Múzeum csataterkutásainak előzményei Papp László 1960-as, 1970-es években végzett mohácsi feltárásaiig nyúlnak vissza. A komplex régészeti kutatási program 2009-ben geofizikai felmérésekkel és terepbejárásokkal indult újra, majd 2016-tól önkéntesek bevonásával végzett, szisztematikus fémkereső műszeres felderítéssel egészült ki. Az eddig átvizsgált, mintegy 26 négyzetkilométeres területről több mint 14 000 fémtárgy került elő. A fegyverek, lövedékek, lószerszámok és viseleti tárgyak mellett a numizmatikai leletek is fontos szerepet játszanak a hadszíntér keltezésében és térbeli értelmezésében. Az előadás a kutatási program 2026. évi eredményeit, valamint a régészeti és numizmatikai leletanyag alapján kirajzolódó konfliktusrégészeti jelenségek értelmezését ismerteti.

II. Ulászló 1514. évi aranyforintja a tömegsírok feltárásából

NÁNDORFEHÉRVÁR 1521-ES OSTROMÁNAK PÉNZÜGYI VONATKOZÁSAI

CSEH VALENTIN

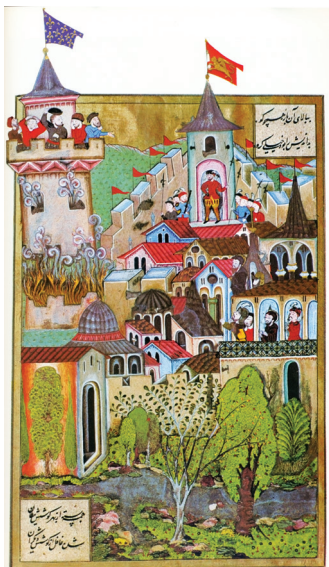
Valóban a mohácsi csatában bukott el a középkori Magyar Királyság, vagy inkább 1521-ben Nándorfehérváron? Közelebb vihet a válaszhoz Augier Ghislain de Busbec, aki így foglalta össze 1521 következményeit: „Nándorfehérvár bevétele hozta el azt a temérdek bajt, amelyek az utóbbi időben ránk zúdultak és amelyek alatt még most is nyögünk. Ez az a gyászos kapu, amelyen a barbárok betörtek, hogy feldúlják Magyarországot, emiatt halt meg Lajos király, majd veszett el Buda, szakadt le Erdély. Ha a törökök nem foglalják el Nándorfehérvárt, soha nem nyomulnak be Magyarországra, nem pusztítják el ezt az egyik legvirágzóbb európai országot” (R. Szilágyi Éva fordítása).

Mi is vezetett idáig? Katonai tényezők? Tényleg olyan hatalmas volt az Oszmán Birodalom, hogy semmi esélye sem lehetett ellene a Jagellók Magyarországnak? Vagy sokkal árnyaltabb a kép? Vajon mekkora szerepet játszottak a bukásban hazánk belső problémái, a központi hatalom erőtlensége, valamint az ebből fakadó pénzügyi nehézségek?

Az Oszmán Birodalom ellen kiépített déli végvárrendszer hatékonyságát két fő tényező határozta meg: egyrészt a várakban állomásozó haderő létszáma és minősége, másrészt az erre fordítható költségvetési keret. Csakhogy utóbbi kimondottan szűkös volt. Az ország pénzügyi és belpolitikai helyzetét jól mutatja, hogy miután Török Imre, nándorfehérvári bán 1517-ben elhunyt, a törvények értelmében a bánságot és Nándorfehérvárt vissza kellett volna szolgáltatni a központi hatalomnak. Ez azonban nem történt meg, ugyanis a néhai bán kiskorú fia, Török Bálint „megörökölte” a végvárat, mert apjának a kincstár 40 000 vagy 70 000 forinttal tartozott...

Amikor 1521-ben a végvár elleni oszmán támadás egyértelművé vált, a királyi tanács megpróbált csapatokat küldeni Nándorfehérvárra, de kudarcot vallottak, mert pénzügyi okok miatt a Török Bálint helyett a báni feladatokat gyakorló Sulyok István és Balázs szabácsi bánok nem adták át a várat II. Lajos embereinek.

Előadásomban nem pusztán az 1521-es nándorfehérvári ostrom hadtörténetét kívánom bemutatni, hanem a bukáshoz vezető politikai és gazdasági okokat is, különös tekintettel a pénzügyekre.

Nándorfehérvár elfoglalása 1521-ben egy török miniatűrán (Topkapı Sarayı Müzesi, Isztambul)

Nándorfehérvár vára egy 16. századi ábrázoláson (Helikon Kastélymúzeum, Keszthely)

NAGYBÁNYA BÁNYÁSZATA A MÁTYÁS-KORBAN

DRASKÓCZY ISTVÁN

A szerző korábban már foglalkozott Nagybánya vidékének bányászatával, ám az elmúlt években újabb szempontok merültek fel, amelyek alapján érdemes visszatérni a témára.

Nagybányán és környékén aranyat és ezüstöt hoztak fel a föld mélyéből. A térség bányászata sokat fejlődött az 1460-as években, és az ország legfontosabb bányavidékévé vált. Ebben szerepet játszott, hogy újabb ércteléreket fedeztek fel, illetve az a körülmény, hogy tekintélyes királyi bányatelek is működött itt. A bányászat látta el a helyben működő pénzverdét. Ezzel a fellendüléssel szemben a körmöci bányavidéken már a hanyatlás jelei mutatkoztak.

A nagybányai kamara jövedelmezőségére vet fényt egy – az 1460-as évek elejére datálható – olasz követjelentés (amelynek van 1467 után készült variánsa is). Eszerint a kamara 21-24 ezer forintot hozott a királynak. Ezt az értéket ugyanakkor óvatosan kell kezelnünk, mert ellentmond neki, hogy 1468-ban mindössze 13 ezer forintért vette bérbe a város a helyi és az erdélyi kamarát. Az előadás szerzője szerint csak a pénzverdéről, a hozzá tartozó üzemről szól a szerződés, a bányakamaráról nem.

Az 1470-es évek közepén jelentkezhetek az első problémák a helyi bányászatban: a munka mind mélyebb rétegekben folyt, így egyre több gondot okozott a tárnák víztelenítése – ehhez viszont tőkére volt szükség. Mivel az aranytermeléssel országosan is gondok voltak – ha csökken a termelés, kevesebb nyersanyaghoz jutnak hozzá a pénzverdék, így kisebb lesz a kivert pénz mennyisége –, 1478-ban Nagylucsei Orbán kezébe összpontosították az aranybányák felügyeletét. A reform azonban rövid ideig tartott.

A király a kiváltságok adományozása mellett más módon is támogatta a települést. A kővári uradalom erdeinek szabad használata miatt a város a 14. század vége óta pereskedett az uradalom tulajdonosával, a Drágffy családdal. Mátyás 1476-ban, országbírója, Bátori István 1479-ben ítélkezett a város javára. Ez nagy eredmény volt, hiszen a bányaművelésben a fa stratégiai anyagnak számított.

Az 1480-as évek elején a helyzet egyre súlyosabbá vált Nagybányán. Oly mértékben nőtt a bányászok elégedetlensége a királyi kamarással szemben, hogy felgyújtották a bányát (valószínűleg királyi bányauzemről lehet szó).

A városi polgárok egy része a bányászat mellett a szőlőművelésben és a bor eladásában látott üzleti lehetőséget, de a bor értékesítésében a kamarás a polgárok konkurense volt. Ezzel az ellentéttel indokolható, hogy 1483 után a helység új nagypecsétet vésztett magának, amelyen már szőlőindák láthatók.

Mátyás halála után lengyel csapatok szállták meg a várost, jelentős pusztítást okozva. Újabb bányászzavargás tört ki, amelynek során megölték a kamarást. II. Ulászló ezt követően egy katonaembert, Drágffy Bertalant állította a kamara élére (1491), aki 18 500 aranyforintot követelt a polgároktól a bányászat fejlesztésére. Drágffy mellel az erdővita kapcsán a város ellenfele volt. A pénz feltehetően a királyi bányauzemhez, az ottani altárhoz kellett. Az összeg – akár túlzó, akár nem – jelzi, hogy valóban jelentős befektetésre lett volna szükség.

Nagybánya 1483-as pecsétje

ÉREMLELETEK A TIZENÖT ÉVES HÁBORÚ KORÁBÓL A NYUGAT- ÉS KÖZÉP-DUNÁNTÚLI RÉGIÓKBÓL

GÁLVÖLGYI ORSOLYA

A korábbi korszakok pénzforgalmi viszonyai részben a régészeti kontextusból származó leletanyag ismerete alapján rekonstruálhatók. Utóbbiak közé az ásatásokból és terepbejárásokból származó szórványérmék, illetve a zártak tekintendő kincs- és pénzleletek tartoznak. Amennyiben egy meghatározott időszakra több numizmatikai lelet is datálható, kincslelethorizontról beszélhetünk. A történeti Magyar Királyság területén a tizenöt éves háború időszakában rejtették el a legnagyobb számban ezeket a leletegyütteseket. Doktori disszertációmban ezen éremleletek vizsgálatára vállalkoztam, hogy általános képet adjak a 16. század végének pénzforgalmi jellemzőiről. A leletanyag rendkívüli volumene miatt a kutatás a mai Magyarország nyugat- és közép-dunántúli régióinak anyagára fókuszál. Az előadás ezen vizsgálatok főbb eredményeit, valamint a régiók közötti pénzforgalmi különbségeket és tendenciákat kívánja bemutatni, továbbá a kora újkor egyik legmegrázóbb hadjáratsorozatának egyéb aspektusaira is rávilágít.

*Rudolf király CNH III. 131. típusú 1590-es körmöci (K–B)
tallérja a Balatonfőkajár I. éremleletből
(fotó: Gálvölgyi Orsolya)*

*Az Erdély-bástya II. lelet a bástya
falazatában (fotó: Sándor Lajos)*

„EZ AZ EMBER MEGÉRDEMLI, HOGY FIAIT AZ Ő NEVÉVEL HÍVJÁK FEL A TÓRÁHOZ” SZERENCSÉS IMRE ALAKJA A MAGYAR TÖRTÉNELEMBEN ÉS A MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETBEN

KÁLNOKI-GYÖNGYÖSSY MÁRTON

A „kikeresztelkedett zsidó pénzember”, Szerencsés Imre alakja régóta a gazdaságtörténeti viták középpontjában áll. Bizonytalannak tűnt, hogy pontosan honnan származott, mikor született, hogyan került Budára, milyen szerepet játszott az 1521. évi moneta nova pénzreformban és általában a királyi pár pénzügyi természetű döntéseiben.

Másrészről a hitehagyott alkincstartó – Salomo Seneor ben Efrájim – viszonya egykori hitsorsosaival, megkeresztelkedése utáni esetleges judaizálása, legalább ekkora érdeklődést váltott ki a zsidó kultúratörténet művelői körében. 2017-es tanulmányomban igyekeztem a korábbi toposzokat kritikailag értékelni és a Szerencsével kapcsolatos valótlan, éppen ezért tarthatatlan állításokkal leszámolni.

Személyisége, pályafutása és életműve azonban nem csak a történészek érdeklődésére tarthat számot, mert már a 19. században felfigyelt rá a magyar, majd a magyar zsidó szépirodalom is. Természetesen ezekben az alkotásokban kevésbé a történeti múlt, sokkal inkább az adott korszak kérdései, például a zsidó emancipáció és az asszimiláció problémaköre köszönnek vissza: „[A] szerző mást, többet akar mondani. Többet: olyasmit, ami a mához is szól” (Hatvany Bertalan). Előadásomban szeretném bemutatni az életút fontosabb mérföldköveit, Szerencsés Imre történeti értékelését, és alakjának néhány szépirodalmi megjelenítését – különös tekintettel Molnár Ákos *A hitehagyott* című regényére.

(A címben szereplő idézet Élijáhu ben Binjámin ha-Lévi, 16. századi konstantinápolyi rabbi Szerencsés Imre érdemei kapcsán kiadott döntvényéből származik, Komoróczy Géza fordításában.)

Német népkönyv Fortunatus-történetének illusztrációja

Megjegyzés: Zolnay László még úgy gondolta, hogy ez az 1509-es fametszet Szerencsés Imrét ábrázolja. Haraszti György azonban meggyőzően mutatta ki, hogy a kép valójában egy spanyolországi összövegből származó német népkönyv Fortunatus-történetének illusztrációja: ez a másik, ciprusi születésű Fortunatus halála előtt pénzeszacskóját és varázskalapját fiaira, Ampedóra és And[e/o]losiára hagyta. Mivel az Andolosia név emlékeztet Andalúziára, ismervén Szerencsés Imre hispániai származását, Zolnay László tévesen hozzá kötötte a képet.

ERDÉLYI BÁNYAVÁROSOK A PÉNZVERÉS SZOLGÁLATÁBAN: NEMESÉRCBÁNYÁSZAT A 16. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN

MÁTYÁS-RAUSCH PETRA

Előadásomban a bányásztörténet szemszögéből kívánom bemutatni azt a mozgalmas időszakot, amely során a korábban a Magyar Királyság szerves részét képező, közvetlenül az erdélyi vajda irányítása alatt álló „tartományból” kialakult egy ország. A zűrzavaros politikai helyzet és a háborúk közepette rendkívül izgalmasan alakult az erdélyi bányavárosok története. Az 1556 előtt nagyrészt egyházi tulajdonú települések a kialakulóban lévő Erdélyi Fejedelemség kincstárának egyik legfontosabb bevételi forrásává váltak, miközben a térségben a korábbi évtizedekben hegemón helyzetet élvező szász előkelők bányászati érdekltségei egyre fogyatkoztak, és vezető szerepüket a kolozsvári polgárok vették át. A történeti keretek, valamint a technikai és termelési eljárások ismertetésén túl törekszem a korszak társadalmi és várostörténeti dimenzióit is feltárni, kiemelten vizsgálva a városokhoz tartozó bányauradalmakban élő, bányászattal is foglalkozó jobbágyok mindennapjait.

*Báthory Zsigmond töredékes függő pecsétje 1594-ből
(ezzel erősítette meg Kurta Ábrahám és Paczkó György abrudbányai
lakosok csereszerződését, azaz dirincset)*

Az Erdélyi-érchegység bányavárosai a Báthory-korszakban

REGIONÁLIS PÉNZHASZNÁLAT A MOHÁCSI VÉSZ IDEJÉN

NAGY BALÁZS

A magyar pénztörténetben nem egyedi jelenség, hogy egyes pénztípusok forgalma csupán meghatározott földrajzi térségekre korlátozódik. Ennek több oka is lehet: a határ menti területeken természetes módon nagyobb arányban jelennek meg a szomszédos országok valutái, ugyanakkor a Magyar Királyságon belül is jelentős választóvonalat képezett a Duna, amely a Dunántúl és az Alföld pénzforgalmát részben eltérő irányba formálta. Összességében megállapítható, hogy a 16. századi magyarországi pénzmozgásokat három fő tényező határozta meg: a déli és nyugati határvidék kereskedelmi kapcsolatai, az egyes régiók társadalmi és gazdasági sajátosságai, valamint – nem utolsósorban – a magyar haderő fenntartásához kapcsolódó fiskális jövedelmek és azok pénzforgalomra gyakorolt hatása.

Az 1526. évi mohácsi hadjáráthoz köthető éremegyüttesek kutatása a 2024-ben elkészült doktori disszertációm óta jelentősen előrehaladt, amihez nagyban hozzájárult a *Nemzeti Pénzverésünk Fénykora Kutatóműhely* tevékenységének kibővülése. Az elmúlt két év során több vidéki múzeum új eredményeit dolgoztam fel, emellett sikerült azonosítani egy olyan, Mohácsról származó éremleletet is, amely korábban kizárólag kéziratos formában volt ismert. Míg 2024-ben 38 éremegyüttes volt egyértelműen az 1526. évi oszmán hadjárat pusztításaihoz köthető, addig az új kutatások további 8 lelettel gyarapították ezt a kört: Csátalja (1), Kalocsa (2), Kiskunlacháza (1), Mohács (1), Pusztamarót (1), Szekszárd (1) és Tác (1). Ennek eredményeként a jelenleg ismert, az 1526. évi eseményekkel összefüggésbe hozható kincs horizont már 46 éremegyüttest foglal magában.

Az előadás nem csupán az újonnan azonosított éremleletek bemutatására vállalkozik, hanem arra is, hogy megvizsgálja: az új adatok mennyiben módosítják vagy erősítik meg a korábban levont következtetéseket az 1526. évi pénzforgalom regionális sajátosságairól. Központi kérdés, hogy továbbra is fenntartható-e az a megállapítás, miszerint a Dunántúl pénzforgalmát elsősorban az *antiqua moneta*, míg az Alföldét döntően a *nova moneta* határozta meg.

*Éremgyűttes Kiskunlacháza–Szentkirályról
(fotó: Nagy Balázs)*

DEBRECENI NUMIZMATIKAI ÉRDEKESSÉGEK A MOHÁCSI CSATA KORÁBÓL

NOVÁK ÁDÁM

Annak ellenére, hogy Debrecen aranykorát a mohácsi csata utáni időszakra tesszük, a város közgyűjteményei bővelkednek középkori, azon belül a mohácsi csatához köthető történeti emlékekkel. A Debreceni Református Kollégium Múzeumának II. Lajos-féle oklevele, a Debreceni Egyetem Nemzeti és Egyetemi Könyvtárának korabeli ősnymtatványai mellett kiemelkedik a Déri Múzeum numizmatikai gyűjteménye, benne számos ritka emlékéremmel, forgalmi pénzzel.

Az utóbbi időkben többen is rámutattak, hogy a Jagelló-korszak – a korábbi nézetekkel ellentétben – nem egy hanyatló, hanem politikailag, társadalmilag, de különösen gazdaságilag és kulturálisan is prosperáló időszaka volt a magyar történelemnek. Az is kétségtelen, hogy a Jagellók által kinevezett kincstartók alatt európai színvonalú éremverés működött a pénzverdékben. Előadásom központjában így nem állhat más, mint eme éremvésnői munkák kiemelkedő, a Déri Múzeumban őrzött darabjai. Így II. Lajos koronázási érméi, Habsburg Mária és II. Lajos emlékérméi, dísztallérjai, valamint a mohácsi csatának emléket állító azon érmék, amelyeket Mária már Németalföld kormányzójaként készíttetett.

*Bernhard von Beheim által II. Lajos királynak készített nagyobb dísztallér arany verete
(1525; 35,74 g; 54 mm; DM DFNGY 575.)*

A (KATONAI) SZÁLLÍTÁS ÉS JÁRULÉKOS KÖLTSÉGEI A MOHÁCSI CSATA ELŐTTI ÉVTIZEDEKBEN

TÓTH DOMINIK

A háborúhoz három dolog szükséges: pénz, pénz és megint csak pénz – tartja a közismert mondás. De mégis mekkora összegre volt szükség? Mennyibe került a mozgósítás, a felszerelés, a szükséges katonai eszközök javítása és készenlétbe helyezése, valamint azok szállítása? A mohácsi csata 500. évfordulójához közeledve e kérdések különösen aktuálisak. Pontos válaszaink ugyan nincsenek, azonban a szállításra, a járművek javítására és fenntartására, valamint az igásállatok ellátására vonatkozóan töredékes forrásadatok rendelkezésünkre állnak. Ezeket összevetve a korszak udvari és birtokjövedelmeire, a zsoldkifizetésekre, valamint az ingó- és ingatlanvagyon értékére vonatkozó adatokkal, érzékeltethető, hogy milyen nagyságrendet képviseltek e kiadások a 16. század első felének gazdasági viszonyai között. Előadásomban erre fogok kísérletet tenni.

*Borosszekér ábrázolása a jánosréti Szent Miklós-főoltáron
(jelenleg a Magyar Nemzeti Galéria Régi Magyar Gyűjteményében)*

A KONFERENCIA TÁMOGATÓI

NEMZETI KÖSZOLGÁLATI EGYETEM

NEMESKÜRTY ISTVÁN TANÁRKÉPZŐ KAR

V-PEARL OKTATÁSI KÖZPONT

MAGYAR ÉREMGYŰJTŐK EGYESÜLETE

JEGYZETEK

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

